

ภูมิปัญญาพื้นบ้าน

ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ

karn_chatchawan@hotmail.com

ห้องเรียนภูมิปัญญา (1) อู๋สอนหลาน

สี่ องค์ผู้เฒ่าผมสีขาว แต่งกายในชุดพื้นเมืองหอบหิ้วข้าวของเต็มสองมือ เดินเข้ามาขอร่วมแสดงผลงานจากภูมิปัญญาในงานสืบสานล้านนาครั้งที่ 4 ชุมที่ตระเตรียมไว้ก็มีผู้จัดกิจกรรมจนเต็มหมดแล้ว ตั้งอกตั้งใจมาเต็มที่อยู่ทำอะไรก็ไม่ถอยแน่ ผมจึงเอาเสื้อก 2 ผืน บูให้ท่านทั้งสองนั่งสาธิตอยู่ใต้ต้นฉำฉา คำบอกขอบใจพรุ้งพรูจนรู้เลยว่าดีอกดีใจสุดที่จะประมาณ

ของเล่นเด็กพื้นบ้าน เครื่องดนตรีพื้นเมือง ซึ่ง สะล้อ และของใช้จากไม้ไผ่และกะลามะพร้าวถูกจัดวางบนเสื่อจนเต็ม ดึงดูดใจเด็กเล็ก เด็กโต ผู้ใหญ่ ให้เดินมาแวะเวียนนั่งคุยจับต้องของเล่น ผู้เฒ่าทั้งสองคอยอธิบาย สาธิตการทำของเล่นไม้ไผ่ ทำกะลามะพร้าวเล่นดนตรีสะล้อ ซึ่ง ไปด้วย ทำเอาบรรยากาศใต้ต้นฉำฉาคึกคักขึ้นมาในทันทีทันใด

งานมี 4 วันแต่พ่ออู๋ใจคำ ตาปัญญา กับพ่ออู๋อุ่น อยู่ได้เพียง 2 วัน พองานจบพ่ออู๋มาล้าลา บอกว่ามาร่วมงานแล้วสนุก มีความสุขมากที่เด็ก ๆ สนใจงานที่อู๋ทำกันมาก่อนกลับอู๋มอบเงินจากการขายของทั้งหมดให้ บอกว่าขอมอบสมทบทุนในการจัดงานแค่ได้มาสาธิต มาสอนเด็ก ๆ ก็มีความสุขแล้ว

นำเสนอใจจนต้องตามไปดูจึงรู้ว่าอู๋ใจคำอยู่บ้านกัวแลป่าเป้า อำเภอแม่วง ห่างจาก

1. พ่ออู๋ใจคำ กำลังทำกั้งทันกไม้ไผ่
2. ของใช้จากไม้ไผ่
3. พ่ออู๋อุ่นสอนลูกหลาน

ตัวเมืองเชียงใหม่ไปสัก 30 กิโลเมตร อู๋ยกบอกฝากไว้ว่า มิงงานขอให้บอกด้วย ต่อมาทุกครั้งที่ยองเฮียนสืบสาน ภูมิปัญญาล้านนา จัดงานมีกิจกรรมใดอู๋ใจคำไม่เคยพลาด ในที่สุดอู๋ยกเข้ามาช่วยเป็นพ่อครูที่สอนท่าของเด็กเล่นพื้นบ้าน ได้รับความสนใจจากเด็ก ๆ และพ่อแม่ ไม่ว่าอู๋ยกจะนั่งลง ตรงไหน มีผู้คนเข้าไปขอเรียนท่าของเล่นอู๋ยกมิได้ขาด

ความที่เป็นคนใจดี ใครมาติดต่อไปช่วยงานที่ไหน อู๋ยกไปหมด ครูในโรงเรียนขอไปช่วยสอนเด็กก็ไป ทางราชการติดต่อขอไปสาธิตก็ไป ห้างสรรพสินค้าติดต่อไป แสดงงานก็ไป ไปหมดทุกที่ ไม่รู้เหน็ดเหนื่อย ผมอดตาม ไม่ได้ อู๋ยกเอาพลังมาจากไหนกัน อู๋ยกบอกว่า

“บ่าเตี่ยวอู๋ยกอายุ 72 แล้ว เวลาของอู๋ยกเหลือน้อยแล้ว ความรู้ที่อู๋ยกมีอยู่ อยากรจะถ่ายทอดออกมาให้กับละอ่อน เยาวชนจนหมดเสียง ก่อนที่อู๋ยกจะละจากโลกนี้ไป”

คำตอบสั้น ๆ ของอู๋ยกกินใจเหลือเกิน ทำเอาผมนคน รุ่นคราวลูกอู๋ยกหากอยู่เฉย เห็นจะไม่ไหวแล้ว อายุคนเฒ่าคนแก่ ปลายปี 2545 อู๋ยกใจคำปรึกษาผมว่าตอนนี้อายุ ก็มากแล้วจะเดินทางมาสอนเด็ก ๆ ในเมืองไม่ค่อยสะดวก อยากรจะเปิดสอนเด็ก ๆ ที่บ้าน โดยจะชวนเพื่อน ๆ อู๋ยกมา ช่วยกันสอน

เดิมที่ข้างบ้านอู๋ยกมีโรงสีข้าวเก่าไม่ใช้งานแล้ว อู๋ยก รื้อโรงสีออกเอาไม้มาปลูกเป็นที่วางของเด็กเล่น เครื่องดนตรี สร้างที่เรียน ที่สอน ที่ประชุม รอบ ๆ ปลูกซุ้มง่าย ๆ มุง ใบตองตึง ปูพาท ให้พ่ออู๋ยก แม่อู๋ยกมาสอนลูกหลาน ตั้งชื่อ ‘โครงการอู๋ยกสอนหลานสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น’

ของเล่นจากไม้ไผ่ กะลามะพร้าว ของใช้เครื่องดนตรี วางตั้งเต็มชั้นใต้ถุนเรือน ลูกมะพร้าวแก้มัดรอบต้นเสา เชิญชวนให้ผู้มาร่วมงานโดยเฉพาะเด็ก ๆ ได้หยิบกำจับเล่น สนใจชิ้นไหนก็สมัครเรียนกับอู๋ยกได้ที่

ทุกอย่างถูกเตรียมเรียบร้อย อู๋ยกใจคำจัดพิธีทำบุญ เปิดโครงการอู๋ยกสอนหลาน นับเป็นประวัติศาสตร์หน้าใหม่ที่คนเล็ก ๆ คนธรรมดา ร่วมกันเปิดสอนวิชาภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้ลูกหลาน เด็กเยาวชน คนรุ่นใหม่

พระสงฆ์มาร่วมทำพิธีอันเป็นสิริมงคล พ่ออู๋ยก แม่อู๋ยก นั่งอยู่ตามซุ้ม คณะครูพาเด็กนักเรียนมาร่วมเรียนรู้อู๋ยกครู แม่ครูจากโฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนามาร่วมชม ร่วมสาธิตกิจกรรมภูมิปัญญา ช่างซ่อมแม่บัวซุ่ม จันทร์ทิพย์

ลูกศิษย์อู๋ยกใจคำ เล่นดนตรีพื้นเมืองในงานไหว้ครู

มาขอชมขอ ชับชานให้กำลังใจอู๋ยกสอนหลาน องค์กรพัฒนา ก็มาร่วม โรงพยาบาลอำเภอแม่วางก็มาช่วย สภาวัฒนธรรม อำเภอแม่วาง ร่วมสนับสนุน

แม้มากด้วยอายุ พ่ออู๋ยกใจคำยิ้มแย้มแจ่มใสทั้งวัน บ่งบอกถึงหัวใจเปี่ยมล้นด้วยปิติ ผลจากสิ่งที่ทำไว้ไป ช่วยเหลือผู้คนไว้มากมาย กลับมาตอบสนองในงานของอู๋ยก อย่างน่าภาคภูมิใจ

ผมอยากรู้ว่าอู๋ยกสอนเด็ก ๆ อย่างไร เหมือนที่ครู ในโรงเรียนสอนกันหรือเปล่า?

“การสอนละอ่อน ต้องให้เขาม่วน เขาสนุก ตะก่อน อู๋ยกสอนเฉพาะดนตรีพื้นเมือง เล่น ๆ ไปบางครั้งเด็กเขาก็ เบื่อ คิดหาวิธีให้เด็ก ๆ สนุก เลยเอาของเล่นเพิ่มเข้ามา เล่นให้ดูก่อน พอเด็กสนใจ เขาก็เล่น อู๋ยกก็เล่นของเล่น ด้วย จากนั้นก็เล่นดนตรี เด็กที่สนใจดนตรีก็เริ่มมาจับ เครื่องดนตรีเล่น”

อู๋ยกเรียนรู้จิตใจเด็ก ๆ มีกลวิธีการสอนที่แบบคาย

“เด็ก ๆ จะเลือกดนตรีที่ถนัด บางคนชอบตีตุง บางคนชอบสีสล้อ บางคนชอบเป่าขลุ่ย ปล่อยให้เลือกเต็มที่ ลองเล่นไปสักครั้งสองครั้ง บางคนก็เปลี่ยนใจอีก จนพอใจ

หลาน ๆ กำลังสืบสานงานปั้นที่บ้านอู๋

แม่อู๋ทำน้ำสมุนไพรมาช่วยในงาน

ความมั่นใจ

เล่นได้ขนาดนี้แล้ว ไม่ต้องสอนมากแล้ว ให้เขาฝึกเล่นที่บ้าน อู๋จะตามไปเยี่ยมที่บ้านไปคุยกับพ่อ กับแม่ เน้นให้กำลังใจเขาฝึกทุกวัน อย่าทิ้ง ความสัมพันธ์ศิษย์ ครู พัฒนาแนบแน่นจนมีอาจขาดจากกันได้ มีการมืงานบ้านศิษย์คนใด อู๋และศิษย์คนอื่น ๆ ก็มาร่วมงานกัน ความสัมพันธ์ทั้งศิษย์กับศิษย์ ศิษย์รุ่นพี่รุ่นน้อง ถูกต่อเติมสายสัมพันธ์มิได้ขาด ด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างสม่ำเสมอ

"อู๋ไม่ได้สอนเฉพาะของเล่นหรือดนตรี อู๋สอนธรรมะ ให้ศิษย์ให้หลาน เขามีธรรมะ ละ 5 อย่าง ถึง 3 อย่าง ละ 5 อย่าง ก็คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ผิดในกาม ไม่พูดปด ไม่เสพสุรายาเมา รักษา 3 อย่างก็คือ กายกรรม วชิกรรม มโนกรรม สิ่งเหล่านี้จะติดใจเด็ก ๆ ไปตลอดชีวิต"

ผมได้เรียนรู้การสอนที่ต่างไปจากที่คุ้นเคยในสถาบันการศึกษา มีความเป็นธรรมชาติ สืบสานสายใยระหว่างอู๋กับหลานให้คืน

ได้ของที่ชอบดีแล้วบอ อู๋จะสอนเขาเล่นต่อเนื่อง 2-3 วัน คนที่สนใจชักเริ่มสนุก ส่วนคนที่ไม่สู้แล้วก็ขอยุ่ก่อน ก็ไม่เป็นไร สำหรับคนที่ตั้งใจจริง อู๋จะให้เด็กทำพิธีขึ้นครูเป็นการทำให้จิตตั้งมั่น ตั้งอกตั้งใจเรียนจนสำเร็จ ถือเป็นศิษย์มีครู หลังจากขึ้นครูแล้วอู๋จะสอนอย่างจริงจัง 7 วันรวด พอผ่านขั้นนี้แล้ว ถือว่าเล่นเพลงได้แล้ว ให้ไปฝึกฝนที่บ้านด้วยตัวเอง ติดขัดตรงไหนก็ให้มาหาอู๋ที่บ้าน"

"ขั้นต่อไปจะให้ฝึกผสมวง จากดนตรีคนละชิ้นมาเล่นเป็นวง ฝึกไม่นานก็เล่นได้แล้ว คราวนี้อู๋จะพาไปออกงาน ไปช่วยเล่นดนตรีในงานกฐิน ผ้าป่า งานปอยที่วัด เป็นการฝึกฝนความมั่นใจ ไม่เขิน ไม่อาย เล่นดนตรีด้วย

กลับมาเหนียวแน่นยิ่งกว่าเดิม

ห้องเรียนของอู๋ที่นั่นเล่นไปสนุกไป เรียนไปสอนไปปฏิบัติไปจนเป็น ช่วยเหลือกันให้เห็น รักกันให้เป็น เหล่านี้เป็นหลักคิดปรัชญา คุณค่าของห้องเรียนภูมิปัญญา ในโครงการอู๋สอนหลาน

● ท่านใดสนใจสมัครเรียน หรือมาเยี่ยมเยือน ติดต่อโครงการอู๋สอนหลาน 227 หมู่ 3 ต.บ้านกาด อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ 50360 โทร. 0-5348-9228, 0-9955-5411